

Sluiten jeugdhulpinstellingen aan bij lichte hulp waar kan, zwaar waar nodig?

JEUGDHULP VOLDOENDE BESCHERMD | FONTYS HOGESCHOLEN

DAISY PETRONA

MARLOU VAN DER LINDEN

KYRA CARDULLO

FAY VAESSEN

RENSKE THEUWS

VERA BOOTS

Voorwoord

Wij studeren op het moment aan de minor jeugdhulp. Binnen deze minor kijken wij naar hoe de jeugdhulp in elkaar zit, hoe alles werkt en welke problematieken naar voren komen in dit werkveld. De pedagogische kwesties zijn probleemstukken die ons worden aangeleverd die daadwerkelijk gaande zijn in het werkveld op dit moment. De organisaties hopen dat wij nieuw perspectief en andere visies kunnen bieden die mogelijk tot een oplossing kunnen leiden van de pedagogische kwesties. Wij komen hierdoor meteen in aanraking met het werkveld en mogelijke samenwerkingspartners waarin wij ons kunnen ontwikkelen in de bekwaamheden.

Pedagogische kwesties zijn vraagstukken die moeten voldoen aan enkele criteria (Fontys Hogeschool Pedagogiek, 2021):

- Het is een kwestie waar nog niemand het antwoord op weet.
- De kwestie sluit aan op de context van jeugdhulp en op een van de bekwaamheden. De opdrachtgever dient beschikbaar te zijn voor feedback.
- Er is geen kant-en-klare oplossing voor de pedagogische kwestie

De vraag die in het onderzoek centraal staat is: Wat kunnen gemeenten, instellingen en jeugd- en gezinsprofessionals doen om uithuisplaatsingen zo veel mogelijk te voorkomen?

Aanbeveling

Wij richten deze aanbeveling aan de regering van Nederland. Wij zijn namelijk van mening dat we de jeugdzorg niet kunnen verbeteren door twee schakels in de zorgketen te herzien, maar dat we de hele jeugdzorgketen moeten hervormen.

Dit begint bij het terugdraaien van de transitie van de jeugdwet in 2015. Wat inhoudt dat de verantwoordelijkheid van de jeugdzorg, die nu bij de gemeente ligt, weer terugkomt bij de provincie. Doordat deze verantwoordelijkheid weer terug komt te liggen bij de provincie, zal de werkwijze in elke gemeente hetzelfde zijn. Dit leidt tot een efficiëntere vormgeving van de jeugdzorg.

Het personeelstekort in het voorliggend veld leidt onder andere tot weinig specialisme in deze schakel. Door meer personeel aan te nemen en meer mensen te scholen op verschillende specialistische gebieden, verbeterd de kwaliteit van de zorg. Ook door de samenwerking te verbeteren tussen het voorliggend veld en de specialistische zorg kan de kwaliteit van de jeugdzorg worden verbeterd.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Aanbeveling	2
Korte introductie	4
<i>Algemene beschrijving organisatie</i>	4
<i>Visie en doelstelling</i>	4
Methodeselectie	5
Literatuuronderzoek	6
<i>Huidige situatie:</i>	6
<i>Deelvragen:</i>	7
<i>Uitwerking deelvragen:</i>	7
Resultateselectie	18
Conclusie	20
Literatuurlijst	21

Korte introductie

Algemene beschrijving organisatie

Binnen stichting Jeugdhulp Voldoende Beschermd werkt een groep mensen die opkomt voor de belangen van slachtoffers (lotgenoten) die vroeger in Jeugdhulpinstellingen, in pleeggezinnen en de Jeugd Justitiële Instellingen hebben gewoond en daar fysiek-, psychisch- en of seksueel geweld hebben meegemaakt. Daarnaast komen ze op voor de belangen van de kinderen en jongeren die op dit moment verblijven in deze vormen van Jeugdhulp. De naam van Jeugd Voldoende Beschermd is afgeleid van het rapport 'Jeugdzorg, Onvoldoende Beschermd', wat een onderzoek naar geweld binnen de Jeugdzorg van commissie de Winter was (Jeugdhulp voldoende beschermd, 2021).

Stichting Jeugd Voldoende Beschermd streeft ernaar dat iedereen binnen Jeugdhulp zich houden aan de Jeugdwet en aan de internationale rechten van het kind.

Visie en doelstelling

Stichting Jeugdhulp Voldoende Beschermd wil dat het huidige geweld zoals repressie en vrijheidsbeperkende maatregelen in de Jeugdhulp stopt en in de toekomst voorkomen wordt. Dit willen ze bereiken door de Jeugdwet en de internationale rechten van het kind aan te scherpen en deze ook daadwerkelijk worden uitgedragen.

Ook streeft de stichting ernaar dat er meer erkenning wordt geboden voor lotgenoten door middel van de financiële compensatieregeling te verhogen en betere hulpverlening- en contactmogelijkheden te bieden

Jeugdhulp Voldoende Beschermd onderschrijft de doelen van de Beweging van 0, dat streeft naar (Jeugdhulp voldoende beschermd, 2021):

- 0 gebruik van vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals isoleercellen en separatuieruimten in de Jeugdhulpinstellingen
- 0 suicides in de Jeugdhulpinstellingen
- 0 grote instellingen met leefgroepen, zoals de residentiële Jeugdzorg Plus instellingen
- 0 vormen van geweld, van repressie in de Jeugdhulpinstellingen
- 0 uithuisplaatsingen

Methodeselectie

Tijdens dit onderzoek zijn verschillende onderzoeksmethodes gebruikt om onze hoofdvraag te kunnen beantwoorden. Er zijn twee verschillende onderzoeksmethodes ingezet om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. De verworven informatie vormen gezamenlijk de kern van dit onderzoek. Er zijn interviews gehouden met gemeenten en meerdere organisaties om een zo breed mogelijk beeld te krijgen en daarnaast is er literatuuronderzoek gedaan.

Voor dit onderzoek zijn er hoofd- en deelvragen opgesteld, de antwoorden op deze vragen vormen voor een groot deel het eindproduct. Om vanuit verschillende perspectieven antwoord te krijgen op dezelfde vragen, is er een topiclijst opgesteld die de basis heeft gevormd voor de interviews en het literatuuronderzoek.

Om gedurende dit onderzoek rekening te houden met de privacy van de betrokken partijen wordt er gekeken naar de behoeftes en wensen vanuit de privacyregeling.

Literatuuronderzoek

Huidige situatie:

De jeugdzorg is sinds de transitie in 2015 verplaatst van de provincie naar de gemeente.

De doelen van de nieuwe jeugdwet zijn (Rijksoverheid, 2016):

- Er wordt gebruik gemaakt van de eigen kracht van jongeren, ouders en hun sociale netwerk. Het is belangrijk dat ze de regie blijven houden over hun eigen leven en dat ze samen met hun eigen omgeving en professionele hulpverleners naar oplossingen zoeken.
- Er moeten minder snel medicijnen worden voorgeschreven en de zorgvraag moet worden teruggebracht.
- Er wordt eerder jeugdhulp op maat geboden voor kwetsbare kinderen.
- Binnen de gezinnen wordt samenhangende hulp geboden: 1 gezin krijgt 1 plan met 1 regisseur;
- Er is meer ruimte voor de jeugdprofessional en minder regeldruk bij hun werk

Er is in 2019 een rapport uitgebracht van Commissie de Winter waarin al jaren onderzoek wordt gedaan naar de kwaliteit van de jeugdzorg. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat jongeren/kinderen die van 1945 tot heden in jeugdzorginstellingen of pleeggezinnen verbleven onvoldoende beschermd waren tegen fysiek, psychisch of seksueel geweld. De toezichthouders van instanties hebben bij dit soort geweld onvoldoende ingegrepen (Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, 2019).

In de eerste evaluatie van de jeugdwet in 2018 werd duidelijk dat de transformatie doelen niet zijn behaald. Jeugdhulpverleners zien in hun dagelijkse werk nog steeds zeer verontrustende gevallen waarbij kinderen, jongeren en ouders verdwaald raken in de jeugdhulp (Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, 2018).

Deelvragen:

We gaan samenwerken met twee bestuursleden van Jeugdhulp Voldoende Beschermd aan de pedagogische kwestie: sluiten jeugdhulpinstellingen aan bij ‘licht wanneer kan, zwaar wanneer nodig?’. De vraag die hierin centraal staat is: wat kunnen gemeenten, instellingen en jeugd- en gezinsprofessionals doen om uithuisplaatsingen zo veel mogelijk te voorkomen.

Om deze vraag te kunnen beantwoorden hebben wij een aantal deelvragen opgesteld:

1. Hoe bepalen we wat onder lichte hulpverlening valt en wat onder zware hulpverlening valt?
2. Hoe is de jeugdzorg precies geregeld?
3. Wat wordt er preventief gedaan om uithuisplaatsingen te voorkomen?
4. Wat is het nut van uithuisplaatsen?
5. Zijn uithuisplaatsingen (zwaar) wel goed? Wat zijn de gevolgen van een uithuisplaatsing?
6. Hoe kan het dat Nederland zo’n groot aantal uithuisplaatsingen heeft ten opzichte van andere landen?

Uitwerking deelvragen:

Hoe bepalen we wat onder lichte hulpverlening valt en wat onder zware hulp valt?

Om jeugdhulp aan te vragen zal contact op moeten worden genomen met de gemeente. Hoe de jeugdhulp is georganiseerd kan verschillen per gemeente (Ministerie van Algemene Zaken, 2021). De verschillende vormen van jeugdhulp die door de gemeente geregeld kan worden zijn; het jeugdteam in de wijk, het Centrum Jeugd en Gezin en het Pgb voor de jeugdhulp. Via de gemeente kan er contact worden gezocht met het jeugdteam in de wijk maar ook de huisarts, school en een sportvereniging kunnen de jeugdige doorsturen. De experts binnen dit team inventariseren samen met ouders en jeugdige welke hulp passend is en welke instantie deze passende hulp kan bieden. Het Centrum Jeugd en Gezin is een samenwerking van verschillende jeugdhulpinstellingen. Deze hulpverleners kunnen extra ondersteuning bieden. Er kan ook Pgb worden aangevraagd voor de jeugdige. Dit betekent een persoonsgebonden budget waarmee ouders zelf de zorg kunnen regelen (Ministerie van Algemene Zaken, 2018).

Wanneer er problemen voorkomen binnen het gezin, is er ambulante jeugdhulp die bij de gezinnen in huis komt. De jeugdige kan dus gewoon thuis blijven wonen. Ambulante jeugdhulp kan worden ingezet bij ruzies tussen jeugdige en ouders, lichte depressies of spijbelen van school (Ministerie van Algemene Zaken, 2021).

Jeugd-GGZ is er voor kinderen die hulp nodig hebben bij psychische problemen, zoals piekeren of verschillende angsten. Het kind kan nog steeds thuis blijven wonen maar voor deze vorm van hulpverlener is wel een doorverwijzing nodig van (Ministerie van Algemene Zaken, 2021):

- De huisarts
- Medisch specialist
- Jeugdarts
- Expert in dienst van de gemeente, bijvoorbeeld van het Centrum Jeugd en Gezin

Wanneer de jeugdige vrijwillig of op gedwongen basis in een jeugdinstelling verblijft gaat het onder andere om de volgende problemen (Ministerie van Algemene Zaken, 2021):

- Psychische problemen
- Emotionele problemen
- Gedragsproblemen
- Leerproblemen
- Slechte relatie met ouders
- Problemen op school of met werk
- Moeilijkheden om vrienden te maken

Bij pleegzorg nemen pleegouders (tijdelijk) de verzorging en opvoeding van een jeugdige op zich. Deze vorm van vrijwillige pleegzorg komt voort uit overleg met ouders, de jeugdige en de hulpverleners, hierdoor kan eigen familie of bekenden ook de jeugdige opvangen.

Vervolgens moet de gemeente dit goedkeuren (Ministerie van Algemene Zaken, 2021).

Kinderen tot 21 jaar kunnen met zware problemen in een gezinshuis verblijven. Dit betekent dat de jeugdige in een huis woont met maximaal 6 andere kinderen die ook niet meer thuis kunnen wonen (Ministerie van Algemene Zaken, 2021).

Jeugdzorgplus is hulp voor jongeren met ernstige (gedrags-)problemen. Jeugdzorgplus valt onder de gesloten jeugdhulp die de jeugdige beschermt tegen zichzelf of tegen anderen. Om

hier te kunnen verblijven is een ‘machtiging gesloten jeugdhulp’ nodig van de kinderrechter (Ministerie van Algemene Zaken, 2021).

De jeugdreclassering is begeleiding voor jeugdigen die een proces-verbaal hebben gehad van de politie of leerplichtambtenaar. Deze jeugdige krijgen een persoonlijk begeleidingsplan. Alleen het OM, de RvK, kinderrechters en justitiële jeugdinrichtingen kunnen jeugdreclassering opleggen. Gecertificeerde instellingen voeren deze jeugdreclassering vervolgens uit (Ministerie van Algemene Zaken, 2021).

OTS en voogdij zijn jeugdbeschermingsmaatregelen. Deze maatregelen kunnen alleen ingezet worden na een onderzoek van de RvK en een beslissing van de kinderrechters. Een gecertificeerde instelling voert deze maatregel uit (Ministerie van Algemene Zaken, 2021). Bij een ondertoezichtstelling krijgen de ouders verplichte hulp en ondersteuning bij de opvoeding van de jeugdige en krijgt het gezin een gezinsvoogd. Daarnaast is er ook een gezag beëindigende maatregel waarbij de ouders het gezag over de jeugdige verliezen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2020).

Hoe is de jeugdzorg precies geregeld?

In Nederland is de jeugdzorg (Jeugdzorg Nederland, 2021) een verzamelnaam voor meerdere organisaties. Deze organisaties zijn jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdzorg Nederland biedt zelf geen zorg voor de jeugd, maar ondersteunt de organisaties die aangesloten zijn zodat die hun werk optimaal kunnen uitvoeren.

Volgens de rijksoverheid (Ministerie van Algemene Zaken, 2020), moeten alle werknemers in de jeugdzorg een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) hebben. Dit moet voorkomen dat medewerkers met een strafblad in de jeugdzorg werken. Ook moeten alle werknemers ingeschreven zijn in het BIG-register of in het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). In deze registers kan iedereen controleren of een hulpverlener de juiste diploma's heeft om zijn beroep uit te oefenen. Ook komt daarin te staan wanneer iemand niet meer als hulpverlener mag werken. Om deze registratie te behouden, moeten werknemers zich steeds bijscholen. Ook moeten de jeugdprofessionals zich houden aan de beroepscode.

Sinds 2015 geldt de nieuwe jeugdwet in Nederland. In deze wet staat vastgesteld dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor alle vormen van jeugdhulp. Dit gaat over jeugdigen tot 18 jaar. Doordat de gemeenten verantwoordelijk is voor de zorg, kan het dichter bij de persoon georganiseerd worden en het is daarmee gemakkelijker en goedkoper. Gemeenten organiseren de jeugdhulp op lokaal niveau door Centra voor Jeugd en Gezin (CJG), buurt- of

wijkteams of door bijvoorbeeld zorgloketten in te richten. De vormen van gespecialiseerde zorg koopt de gemeente in bij zorgaanbieders en diensten van de jeugdbescherming en jeugdreclassering bij gecertificeerde instellingen (Codepress, 2018)

Er zijn heel veel verschillende vormen van jeugdhulp (vergelijk jezorgverzekering.nl, 2018):

- Ambulante jeugdhulp: deze hulp komt bij je thuis als er problemen ontstaan bijvoorbeeld binnen het gezin. Denk hierbij aan een kind dat spijbelt, ernstige ruzies tussen kind en ouders.
- Jeugd-GGZ: de geestelijke gezondheidszorg biedt hulp aan kinderen en jongeren met een psychische aandoening. Alleen jeugdigen met een verwijzing van bv de huisarts komen voor deze hulp in aanmerking.
- Jeugdzorg voor jeugdigen met een beperking: deze zorg is gericht op jeugdigen met een verstandelijke of lichamelijk beperking, jeugdigen met chronische ziekte of een psychiatrische aandoening als autisme.
- Jeugdzorg voor ernstig zieke jeugdigen: wanneer jeugdigen ernstig ziek zijn, hebben ze vaak een intensieve en complexe zorgvraag. Daarom krijgen zij deze speciale vorm van jeugdzorg.
- Jeugdinstelling: jeugdigen met uiteenlopende problemen kunnen tijdelijk opgevangen worden in een jeugdinstelling. Dit kan vrijwillig of gedwongen zijn.
- Jeugdzorg plus: hierbij gaat het om hulp voor kinderen en jongeren met ernstige problemen, meestal gedragsproblemen. Via deze vorm van zorg krijgen zij bescherming tegen zichzelf of anderen. Deze hulp vindt plaats in een instelling voor jeugdzorgplus. Dit is een gedwongen opname. Het kind krijgt dat in zijn eigen belang hulp in een gesloten omgeving. Wanneer de keuze gemaakt wordt dat deze hulp nodig is, vraagt een instelling een machtiging aan bij de kinderrechter. De kinderrechter beslist dan of een kind met ernstige gedragsproblemen gedwongen wordt opgenomen. Bij een gesloten jeugdzorginstelling leert het kind structuur aan te brengen in zijn leven. Het is de bedoeling om bv sociale vaardigheden aan het kind aan te leren, zodat het later weer kan functioneren in de samenleving. Als het kind zich goed ontwikkelt, krijgt het geleidelijk meer vrijheden. Het is namelijk de bedoeling dat deze jongeren weer teruggaan naar hun ouders of pleeggezin. Wanneer dit niet mogelijk is, gaan de jongeren door naar vervolgzorg, begeleid wonen of naar een zelfstandige woonruimte (Ministerie van Algemene Zaken, 2020).

- Pleegzorg: bij pleegzorg wordt de opvoeding en verzorging van een kind tijdelijk uit handen gegeven aan pleegouders. Deze zorg kan ook binnen eigen van familie of kenniskring van het kind. Ook deze hulp kan gedwongen of vrijwillig plaatsvinden. Wanneer het vrijwillig gebeurt, moet de gemeente de pleegzorg wel eerst goedkeuren.
- Ondertoezichtstelling en voogdij: het kan ook gebeuren dat een gezin een onder toezicht wordt gesteld of dat de voogdij van een kind verandert. Deze vormen van zorg zijn beide jeugdbeschermingsmaatregelen die pas kunnen plaatsvinden na een onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming. Ook moet hiervoor de kinderrechtelijke hebben besloten dat deze maatregelen noodzakelijk zijn.
- Jeugdreclassering: wanneer kinderen en jongeren een proces-verbaal hebben gehad van de politie of leerplichtambtenaar, komen ze in aanraking met jeugdreclassering. Deze hulp biedt jeugdigen begeleiding op maat met een persoonlijk begeleidingsplan.

Wanneer iemand ondersteuning of hulp nodig heeft voor zijn/haar kind(eren), kan diegene terecht bij de gemeente waar die woont. De gemeente geeft dan advies over jeugdhulp en ze zorgen ook voor toegang tot die hulp. Samen met het kind bekijken ze welke hulp het beste is. De gemeente is verantwoordelijk dat de gekozen hulp ook daadwerkelijk aan het kind gegeven wordt.

Het kan soms ook gebeuren dat de gemeente je aanvraag voor hulp afwijst. In zo'n geval kan je bezwaar maken bij de gemeente. Ook wanneer je vindt dat de gemeente geen passend aanbod doet voor hulp, kun je bezwaar maken. De gemeente kan er dan voor kiezen om een second opinion aan te bieden (Ministerie van Algemene Zaken, 2018).

Wanneer je een klacht hebt over een andere jeugdhulpinstelling, kun je deze indienen bij de klachtencommissie. Elke instelling heeft een klachtencommissie. Daarin zitten mensen die niet bij de instelling horen en dus onafhankelijk en onpartijdig zijn. Zij beoordelen de klachten en kunnen er een uitspraak over doen (Ministerie van Algemene Zaken, 2020).

Wat wordt er preventief gedaan om uithuisplaatsingen te voorkomen?

De internationale verdragen hebben de opdracht om uithuisplaatsingen te voorkomen. Ouders en jeugdigen hebben het recht om problemen eerst binnen het gezin aan te pakken. Een

uithuisplaatsing wordt pas overwogen als er een disbalans is ontstaan tussen de opvoedcapaciteiten van de ouders en de ontwikkelingsbehoeften van de jeugdige. Als dit aan de orde is wordt er geprobeerd om een uithuisplaatsing alsnog te voorkomen door het inzetten van ambulante interventies. Eén van deze interventies is multisysteemtherapie. MST is een specifieke vorm van intensieve pedagogische hulp, waarbij niet alleen het gezin betrokken is bij de behandeling maar ook naar de omgeving van de jeugdige gekeken. Hierbij staat functioneren op school, relaties met leeftijdsgenoten en vrijetijdsbesteding centraal. MST is gericht voor jongeren die antisociaal gedrag vertonen met een leeftijd van 12 tot 18 jaar. Voor gezinnen waar kindermishandeling plaatsvindt is er ook multisysteemtherapie voor Child Abuse en Neglect (MST-CAN). Deze vorm van therapie is geschikt voor kinderen van 6 tot 17 jaar (*Voorkomen van uithuisplaatsing - Richtlijn Uithuisplaatsing, 2017*).

De deltamethode is ingezet om het effect te onderzoeken met betrekking op de duur van de ondertoezichtstelling (*Voorkomen van uithuisplaatsing - Richtlijn Uithuisplaatsing, 2017*). De deltamethode is een methode die ingezet wordt om de uitvoering van de gezinsvoogdij in kaart te brengen, als er sprake is van een OTS wordt de deltamethode standaard ingezet. Eén onderdeel van de deltamethode is het analyseren en het opstellen van doelen. Dit wordt gedaan door middel van het 4-stappen model waarbij er gekeken wordt naar beschermende factoren, de bedreigende problemen in de ontwikkeling van het pleegkind, de gewenste ontwikkelingsuitkomsten en de werkdoelen die worden geformuleerd en de daarbij behorende middelen die ingezet kunnen worden. Het plan van aanpak wat vervolgens wordt gemaakt is de leidraad in de eventuele beslissingen ten aanzien van de OTS (*Hulpmiddelen ten behoeve van het nemen van een opvoedbesluit – Beslissen over het perspectief van het pleegkind – Richtlijn Pleegzorg, 2019*). Families First en Ambulante spoedhulp zijn zeer intensieve interventies. Families first kan zelfs een uithuisplaatsing tijdelijk voorkomen (*Voorkomen van uithuisplaatsing - Richtlijn Uithuisplaatsing, 2017*).

Wat is het nut van uithuisplaatsingen?

Het doel van het uit huis plaatsen van een kind is om de veiligheid te herstellen, het welzijn te bevorderen en om de ontwikkeling verder te laten lopen. Tijdens de uithuisplaatsing kunnen allemaal andere doelen opgesteld worden, dit hangt af van de individuele situaties. Hierbij kan gedacht worden aan behandeling voor ernstige emotionele- en gedragsproblemen,

versterken van opvoedvaardigheden of het richten op de ouder-kindrelatie (Bartelink, ten Berge & van Vianen, 2017).

Het uiteindelijke doel is altijd om te zorgen dat het kind weer naar huis kan. Als de kinderrechter beslist dat een kind uit huis geplaatst moet worden, geldt dit voor een periode van één jaar. Hierna kan dit verlengd worden, wanneer de jeugdbeschermer dit nodig acht. Na twee jaar wordt het besloten door de rechter, met advies van de Raad van de Kinderbescherming (Raad voor de Kinderbescherming, z.j.).

Uithuisplaatsing is nooit een doel, maar wordt gezien als een middel. Een middel om de ontwikkeling en het welzijn van een kind te bevorderen. Samen met de uithuisplaatsing zijn er vaak nog andere middelen nodig. Het is hierin belangrijk dat er wordt gekeken naar welke hulp de kinderen en de ouders nodig hebben (Nederlands Jeugdinstituut, z.j.)

Er zijn vier uitgangsvragen over besluitvorming geformuleerd:

- Beoordelen en beslissen over uithuisplaatsing en terugplaatsing
  - Welke afwegingen en criteria zijn van belang om te beslissen of een uithuisplaatsing nodig is?
  - Welke afwegingen en criteria zijn van belang om te beslissen waar een jeugdige het beste geplaatst kan worden?
  - Welke afwegingen en criteria zijn van belang om te beslissen of een terugplaatsing mogelijk is?
- Termijnen voor besluitvorming
  - Binnen welke termijn moeten jeugdige, ouders en omgeving weten wat het toekomstperspectief is?
  - Wanneer is terugplaatsing nog verantwoord, gezien de leeftijd van de jeugdige en de duur van de uithuisplaatsing?
  - Wat is aan te bevelen bij het gezamenlijk uit huis plaatsen van broers en zussen?
  - Welke rol mogen en kunnen ouders en jeugdige spelen in de besluitvorming over uithuisplaatsing en terugplaatsing? (Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, 2017).

Zijn uithuisplaatsingen (zwaar) wel goed? Wat zijn de gevolgen van een uithuisplaatsing?

Gevolgen uithuisplaatsing

Wanneer een kind (tijdelijk) beter ergens anders kan wonen wordt het kind uit huis geplaatst.

Je hebt vrijwillige- en gedwongen uithuisplaatsingen. Een vrijwillige uithuisplaatsing is mogelijk als de ouder aangeeft de opvoeding tijdelijk niet aan te kunnen.

Een gedwongen uithuisplaatsing is een maatregel van de kindbescherming wat vaak wordt ingezet wanneer (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.j.).

- Een kind wordt verwaarloosd of mishandeld
- Ouders te ziek zijn om voor het kind te zorgen
- Er vaak ruzie is tussen de ouders of tussen ouder en kind
- Een kind gehandicapt is en de zorg voor de ouders te zwaar is
- Het kind lastig is en de zorg voor de ouders te zwaar is

Er wordt allereerst gekeken of het kind binnen het netwerk kan worden opgevangen. Denk aan een oom, tante, oma of buurvrouw. Dit wordt netwerkleegzorg genoemd.

Wanneer dit niet lukt wordt er naar een andere opvang gezorgd, denk aan een pleeggezin of een gezinshuis. Dit moet zo snel mogelijk gebeuren zodat het kind weet bij wie hij/zij gaat opgroeien (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.j.).

Een gezinsvoogd houdt altijd contact met het gezin en het kind.

Ouders en kind krijgen beide ondersteuning om aan de situatie te wennen.

Ouders mogen meestal contact houden met het kind. De regels daarover staan in de omgangsregeling (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, z.j.).

In sommige gevallen wordt contact tussen ouder en kind door de kinderrechter verboden.

Het kind wordt dan compleet gescheiden van zijn/haar ouder(s). In dit geval vindt er *ouderonthechting* plaats. Ouderonthechting is een proces waarbij na scheiding, in deze context de scheiding van ouder en kind, een gezonde hechtingsband van het kind met een ouder beschadigt of verbreekt (hechtscheiden, z.j.).

Psycholoog Heleen Koppejan zegt in een persbericht van RTV Utrecht (Rossum du Chattel, 2020) dat ouderonthechting in ernstige gevallen emotionele kindermishandeling is.

Emotionele mishandeling heeft op korte termijn gevolgen, en kan op lange termijn ernstige problematieken veroorzaken: kinderen krijgen later meer last van depressies, gebruiken vaker

middelen en presteren slecht op school. Volgens de psycholoog ontwikkelt de identiteit van een kind dat bij ouders wordt weggehaald slechter (Rossum du Chattel, 2020).

Bij de geboorte ontstaat een vanzelfsprekende verbondenheid tussen ouders en kind genaamd loyaliteit. Volgens Nagy is loyaliteit intergenerationeel en dit geldt voor primaire (bij de geboorte) en secundaire (tijdens opvoeding) loyaliteit. Als deze loyaliteit verstoord raakt kunnen er ernstige gevolgen optreden (Hechtscheiden, z.j.).

Nagy benoemt dat de verstoring van de loyaliteit erg nadelig voor de ontwikkeling van een kind. Het zou de ontwikkeling belemmeren doordat het kind zijn/haar ouder(s) verliest. Hierdoor verandert het kind en heeft dit lange termijn gevolgen voor het welzijn en de ontwikkeling van de identiteit van het kind.

De lange termijn gevolgen voor het kind kunnen zijn (Hechtscheiden, z.j.):

- Minder zelfwaardering;
- Minder vertrouwen in zichzelf en in anderen
- Meer gedragsproblemen zoals bijvoorbeeld agressie of manipulatie
- Meer angst
- Meer slaap of eetproblemen
- Slechtere prestaties op school
- Meer hechtingsproblematiek met partners of uiteindelijk eigen kinderen
- Meer depressie;
- Meer alcohol- of drankmisbruik.

Wordt er in het maken van de keus om een kind uit huis te plaatsen ook rekening gehouden met deze gevolgen? En wordt er gekeken naar wat het kind zelf wil? Want wanneer een kind gedwongen uit huis geplaatst wordt, wil het meestal maar één ding: bij zijn eigen ouders of naaste familie zijn. Dit komt door de loyaliteit en de onverbreekelijke band die je bij de geboorte als kind meekrijgt, het heeft te maken met de natuur (Kessens, 2015).

Peer van Der Helm, adviseur van complexe zaken bij de Raad van de Kinderbescherming, benoemt dat een uithuisplaatsing erg belastend en zelfs traumatisch is voor een kind. Er is bekend hoe ingrijpend een uithuisplaatsing kan zijn voor ouder en kind en daardoor wordt er steeds meer gedaan om dat te voorkomen. Peer van Der Helm benoemt daarbij dat dit niet altijd lukt door verschillen in taakopvatting tussen instanties. Na een aantal ernstige

incidenten zoals het meisje van Nulde en het Maasmeisje is Veilig Thuis minder risico's gaan nemen en wordt er te snel besloten om een kind met spoed uit huis te halen, zonder eerst goed onderzoek te doen en een goede analyse te maken. Van Der Helm noemt dit een sprong door de brandende deur (Rossum du Chattel, 2020).

Bij een uithuisplaatsing ligt het perspectief vaak toch bij de ouders. Een uithuisplaatsing zou een tijdelijke andere woonplaats zijn voor wanneer ouders het bijvoorbeeld niet meer aankunnen of de situatie onveilig is voor het kind. Toch blijft het perspectief dan bij ouders liggen, terwijl daar juist het kind wordt weggehaald. Wat doet dat met een kind? Wanneer het uit huis wordt geplaatst, ouderonthechting plaats vindt, het kind in een loyaliteitsconflict komt, maar uiteindelijk misschien toch weer terug bij ouders kan. Je kunt zelf al lezen hoe verwarrend dit kan zijn voor een kind.

Wanneer je een kind bij de ouders weghaalt, vind er een storing in de hechting plaats.

Hoe kan het dat Nederland zo'n groot aantal uithuisplaatsingen heeft ten opzichte van andere landen?

Tijdens het ervaringsverhaal van Daisy, voorzitter van Jeugd Voldoende Beschermd, werd ons verteld dat de uithuisplaatsingen per land heel erg verschillen. Vooral Nederland heeft een groot aantal uithuisplaatsingen per jaar, waar andere er maar een paar hebben. Als projectgroep lijkt het ons interessant om te kijken hoe dit verschil tot stand komt. Hoe zorgen andere landen ervoor dat het aantal uithuisplaatsingen zo laag blijft? Wat doen andere landen om ons heen anders?

De nieuwe jeugdwet die in 2015 uitkwam had als doel om het aantal uithuisplaatsingen van jeugdigen te verminderen. Desondanks is het aantal uithuisplaatsingen de laatste jaren alleen maar toegenomen. In 2015 werden zo'n 40.000 jeugdige uit huis geplaatst en in 2019 43.000 (NPO Radio 1, 2020). Deze cijfers kwamen naar voren in een onderzoek van het CBS van 2019. In de tabel hierbeneden is te zien met hoeveel procent het aantal uithuisplaatsingen is gestegen.

Tabel 1: Nederlands Jeugdinstituut, 2012

Land	Jaar	Stijging in percentage
Denemarken	1993-2007	0,5%

Duitsland	1995-2005	0,4%
Nederland	2000-2009	2,1%
Engeland	1994-2009	1,5%
Finland	1194-2007	3,8%
Noorwegen	1994-2008	3%
Zweden	2000-2007	1,4%

Als we het hebben over jeugdige die in een gesloten jeugdinstelling zitten, zien we ook een groot verschil. Zo zitten er in Nederland zo'n 420 jeugdige op de vijf miljoen inwoners in een gesloten instelling, terwijl dit aantal in Denemarken maar op 5 jeugdige zit (Volkskrant, 2020).

Jolanda Wolters (2005) heeft in 2005 onderzoek gedaan naar uithuisplaatsingen in Nederland en Zweden. In haar onderzoek geeft zij aan dat in 2001 3.716.828 jongeren van 0 tot 18 jaar waren en hiervan 4253 jongeren door de rechter in 2002 een verzoek opgelegd kregen van een OTS, 475 jongeren kregen een verzoek tot ontheffing van 23 jongeren een verzoek tot ontzetting. Op 31 december 2001 waren er 20.536 jeugdige met een OTS die onder toezicht gesteld werden van een gezinsvoogd. Hiervan zijn 8769 jongeren die uit huis zijn geplaatst. In Zweden waren er in 2001 2.154.332 jongeren van 0 tot en met 20 jaar, waarvan op 1 november 2001 iets meer dan 14.000 jongeren tussen de 0 en 20 jaar uit huis zijn geplaatst. 10.000 jeugdige zijn vrijwillig uit huis geplaatst en 4.000 jeugdige zijn gedwongen (Wolter, 2005). In onderstaand schema is een duidelijk overzicht te zien van de verschillen tussen Nederland en Zweden in 2001.

	Aantal jongeren in 2001	Aantal uithuisplaatsingen
Nederland	3.716.828 jongeren van 0 tot 18 jaar	Op 31 december 2001 waren er 20.536 jeugdige met een OTS die onder toezicht gesteld werden van een gezinsvoogd. Hiervan zijn 8769 jongeren die uit huis zijn geplaatst.
Zweden	2.154.332 jongeren van 0 tot en met 20 jaar	Op 1 november 2001 zijn iets meer dan 14.000 jongeren uit huis zijn geplaatst.

		10.000 jeugdige zijn vrijwillig uit huis geplaatst en 4.000 jeugdige gedwongen.
--	--	---

Resultatenselectie

In totaal zijn er negen organisaties geïnterviewd. Door middel van het coderen van de uitgewerkte interviews zijn we tot de volgende resultaten gekomen;

Eén van de negen respondenten benoemd dat ze, door middel van een instroom- en kernteam, bepalen welke soort zorg er wordt ingezet. De overige acht respondenten zijn organisaties die ofwel lichte ofwel zware hulp bieden. Binnen deze organisaties kan er niet opgeschaald of afgeschaald worden in de zorg.

Drie van de negen respondenten geven aan regelmatig of dagelijks te maken te krijgen met uithuisplaatsingen. Eén van de negen geeft aan dat ze niet betrokken zijn bij uithuisplaatsingen. De overige vijf geven geen duidelijk antwoord op de vraag hoe vaak zij met uithuisplaatsingen te maken krijgen.

Eén van de negen respondenten is op veel verschillende manieren aanwezig in het voorliggende veld. De zorg die zij bieden zijn onder andere weerbaarheidstraining en jeugd- en jongerenwerk. Ze zijn actief aanwezig op scholen, peuterspeelzalen, voetbalclubs en bij huisartsen. Twee van de negen respondenten bieden verschillende soorten hulp in het voorliggend veld. Hierbij kan gedacht worden aan buurtgezinnen, maatjes of vrijwilligers en buurthuizen. Daarnaast bieden zij JIM, MDFT en MST. Dit zijn methodes die worden ingezet

en bestaan uit een intensief behandelprogramma in het voorliggend veld. Drie van de negen respondenten zijn niet actief in het voorliggend veld, waarvan er wel twee mee in contact komen. Zij houden gesprekken ter evaluatie, bieden ondersteuning en stellen veiligheidsafspraken op. Door drie respondenten is er geen duidelijk antwoord gegeven op de vraag wat voor zorg zij bieden in het voorliggend veld.

Twee van de negen respondenten geven aan dat ze niet vaak tot nooit te maken hebben met het inzetten van niet passende zorg. Twee respondenten geven aan dat het wel eens voor kan komen, omdat het mensenwerk is. Wanneer dit wel voorkomt wordt er meteen actie ondernomen. De rest heeft geen antwoord gegeven op deze vraag.

Alle respondenten zijn het erover eens dat de doelen van de transitie niet behaald zijn. De respondenten geven aan dat de zorg duurder is geworden. Er is een personeelstekort, waardoor er kwaliteitsverlies ontstaat van de zorg en wachtlijsten langer worden.

Vier van de negen respondenten hebben gereageerd op de vraag wat er in het voorliggend veld moet veranderen. Er wordt door drie respondenten benoemd dat de zorg te lang in het voorliggend veld blijft hangen. Twee respondenten benoemen dat de samenwerking met andere organisaties verbeterd kan worden. Ook geven ze aan dat de generalisten niet de expertise hebben om complexe vraagstukken te behandelen. Bovendien wordt er benoemd dat elke gemeente een andere werkwijze heeft en dit werkt niet efficiënt.

Vier respondenten hebben gereageerd op de vraag hoe ze kijken naar uithuisplaatsingen. Drie hiervan geven aan dat ze erg terughoudend zijn met uithuisplaatsingen, omdat ze weten hoe traumatisch dit is voor kinderen en dit een zware ingreep is. Ook zeggen drie respondenten dat het altijd een tijdelijke oplossing is, dat dit alleen gebeurt in het ergste geval en de zorg zo dicht mogelijk bij huis moet worden vormgegeven.

Twee van de negen respondenten hebben gereageerd op de vraag wat er goed gaat bij uithuisplaatsingen. Hieruit blijkt dat het contact en de samenwerking met de betrokkenen bij een uithuisplaatsing goed gaat.

Vier respondenten hebben gereageerd op de vraag met wat ze anders willen zien bij

uithuisplaatsingen. Eén van de respondenten geeft aan niet betrokken te zijn in het traject van uithuisplaatsingen. Twee respondenten benoemen dat ze graag zien dat er vooraf gekeken wordt naar alle opties binnen huis en dat de inzet van preventieve interventies wordt verbeterd. Twee van de negen respondenten geven aan dat er gekeken moet worden naar de wens van ouder en kind.

Op de vraag wat wordt er gedaan nadat een jongeren uit huis wordt geplaatst, geeft één respondent aan dat ze continu toetsen of het mogelijk is of het kind weer naar huis kan.

Conclusie

Om onze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn er interviews gehouden en is er literatuuronderzoek gedaan. Deze resultaten vormen samen de conclusie van dit onderzoek, wat antwoord geeft op de vraag: “Wat kunnen gemeente, instellingen en jeugd- en gezinsprofessionals doen om uithuisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen?”

Wat veel naar voren komt is dat instellingen de doelen van de transitie van de jeugdwet, van 2015, als niet behaald beschouwen. Door zowel gemeentes als jeugdhulpinstellingen wordt ervaren dat de kwaliteit van de zorg achteruit is gegaan, als gevolg van duurdere zorg en personeelstekort. Ook uit het literatuuronderzoek is bewezen dat de doelen niet behaald zijn, dit is gebleken uit de eerste evaluatie van de jeugdwet in 2018 (Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, 2018). Meerdere instanties geven aan dat de verschillende werkwijzen van elke gemeenten niet efficiënt werkt.

Daarnaast komt ook naar voren dat jeugdhulpinstanties vaak te lang wachten met het opschalen van de zorg, dit betekent dat jeugdigen te lang in het voorliggend veld blijven hangen. Dit kan leiden tot verergering van de problematieken van de jeugdige. Het te laat opschalen van de zorg kan komen doordat er heel veel verschillende zorgaanbieders zijn. Het is lastig om de juiste zorgaanbieder te vinden als het gaat om multi-problematiek bij de jeugdigen.

Alle respondenten zijn van mening dat uithuisplaatsingen pas gebeuren als het echt niet anders kan. Echter is in het literatuuronderzoek naar voren gekomen dat kinderen te snel uit huis worden geplaatst, zonder eerst goed onderzoek te doen en een goede analyse te maken (Rossum du Chattel, 2020).

Literatuurlijst

Bartelink, C., ten Berge, I., & van Vianen, R. (2017). *Uithuisplaatsing*. [PDF]. Geraadpleegd op https://richtlijnenjeugdhulp.nl/wpcontent/uploads/2015/06/Onderbouwing_Uithuisplaatsing.pdf

Codepress. (2018, 27 juni). *Hoe is de jeugdhulp in Nederland georganiseerd?* Samen Veilig. Geraadpleegd op <https://www.samen-veilig.nl/vragen/hoe-is-de-jeugdhulp-in-nederland-georganiseerd/>

Fontys Hogeschool Pedagogiek. (2021). *Pedagogische kwesties* [Portal]. Geraadpleegd op 3 December 2021, van [https://stichtingfontys.sharepoint.com/:o:/r/sites/StudiemateriaalFHP/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7Bb45349f3-6771-4dda-ac21-8d69ab7cc597%7D&action=view&wd=target\(Pedagogische%20kwestie.one%7Ca0657198-99d4-406f-8d50-3b80686372df%2FPedagogische%20kwesties%7C28dc69d0-9657-4f06-85f9-c777201165f4%2F\)](https://stichtingfontys.sharepoint.com/:o:/r/sites/StudiemateriaalFHP/_layouts/15/Doc.aspx?sourcedoc=%7Bb45349f3-6771-4dda-ac21-8d69ab7cc597%7D&action=view&wd=target(Pedagogische%20kwestie.one%7Ca0657198-99d4-406f-8d50-3b80686372df%2FPedagogische%20kwesties%7C28dc69d0-9657-4f06-85f9-c777201165f4%2F))

Hechtscheiden. (z.j.). *Ouderonthechting*. Geraadpleegd op 13 oktober 2021, van <https://hechtscheiden.com/ouderonthechting-1/>

Hulpmiddelen ten behoeve van het nemen van een opvoedingsbesluit - Beslissen over het perspectief van het pleegkind - Richtlijn Pleegzorg. (2019, 30 april). Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Geraadpleegd op 24 december 2021, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg/beslissen-over-het-perspectief-van-het-pleegkind/hulpmiddelen-ten-behoeve-van-het-nemen-van-een-opvoedingsbesluit/#:%7E:text=De%20Deltamethode%20is%20een%20methodiek%20voor%20de%20uitvoering,Dit%20gebeurt%20met%20behulp%20van%20het%20zogenheten%204-stappenmodel.>

Jeugdhulp Voldoende Beschermd. (2021). *Missie en visie*. Geraadpleegd op 3 December 2021, van <https://jvb2021.nl/index.html#Missie/visie>

Jeugdzorg Nederland. (2021, 25 mei). *Jeugdzorg Nederland » Over ons*. Geraadpleegd op <https://www.jeugdzorgnederland.nl/over-ons/jeugdzorg-nederland/>

Kessens, L. (8 april 2015). *Uithuisplaatsing zelden wens van kind* [Blog]. Geraadpleegd op <https://www.zorgwelzijn.nl/blog/uithuisplaatsing-zelden-wens-van-kind-1743174w/>

Ministerie van Algemene Zaken. (2020b, juli 6). *Kwaliteit jeugdhulp*. Jeugdhulp | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/kwaliteit-jeugdhulp>

Ministerie van Algemene Zaken. (2 juli, 2018). *Hoe regel ik jeugdhulp (jeugdzorg) voor mijn kind?* Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 12 Oktober 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/vraag-en-antwoord/jeugdhulp-jeugdzorg-regelen>

Ministerie van Algemene Zaken. (2020a, maart 23). *Waar moet ik zijn met een klacht over jeugdhulp?* Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/vraag-en-antwoord/jeugdhulp-klacht>

Ministerie van Algemene Zaken. (2020, 23 april). *Wanneer komt mijn kind in aanmerking voor gesloten jeugdzorg?* Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/vraag-en-antwoord/wanneer-komt-mijn-kind-in-aanmerking-voor-gesloten-jeugdzorg>

Ministerie van Algemene Zaken. (26 juli, 2021). *Welke jeugdhulp (jeugdzorg) is er voor mijn kind beschikbaar?* Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 12 Oktober 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/vraag-en-antwoord/vormen-jeugdhulp-jeugdzorg>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (18 februari, 2020). *Maatregelen jeugdbescherming*. Jeugdbescherming | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 12 Oktober 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/maatregelen-jeugdbescherming>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (z.j.). *Uithuisplaatsing van een kind*. Geraadpleegd op 13 oktober 2021, van <https://www.regelhulp.nl/onderwerpen/uit-huis/uithuisplaatsing>

Nederlands Jeugdinstituut. (2012). *Jeugdzorg in Europaversie 2.0*. Geraadpleegd op van https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Jeugdzorg_in_Europa_versie2.pdf

NPO Radio 1. (2020). *Nog steeds geen afname aantal uithuisplaatsingen in Nederland*. Geraadpleegd op <https://www.nporadio1.nl/nieuws/achtergrond/528b3376-48be-48b1-a9bd-091c38283824/nog-steeds-geen-afname-aantal-uit-huisplaatsingen-in-nederland>

Raad voor de Kinderbescherming (z.j.). *Welke maatregelen van kindbescherming zijn er?* Geraadpleegd op <https://www.kinderbescherming.nl/voor-kind-en-ouder/problemen-thuis/welke-maatregelen-van-kinderbescherming-zijn-er>

Nederlands Jeugdinstituut. (z.j.) *Uithuisplaatsing van een kind of jongere*. Geraadpleegd op <https://www.nji.nl/beslissen-over-hulp/uit-huisplaatsing>

Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. (2017). *Uithuisplaatsing. De uitgangsvragen*. Geraadpleegd op <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/besluitvorming/de-uitgangsvragen/>

Rossum du Chattel, M. (16 augustus 2020). *Duizend kinderen worden uit huis geplaatst en dat kan zeer traumatisch zijn* [Pers bericht]. Geraadpleegd op <https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/2085142/duizenden-kinderen-worden-uit-huis-geplaatst-en-dat-kan-zeer-traumatisch-zijn.html>

Vergelijkjezorgverzekering.nl. (2018, 2 november). *Jeudgwet: Hoe is de jeugdzorg in Nederland geregeld?*Zorgverzekering 2022. Geraadpleegd op <https://www.vergelijkjezorgverzekering.nl/faq/jeugdzorg/>

Volkscrant. (2020). *Ontmantel de jeugdbescherming, die maakt gezinnen onnodig stuk*. Geraadpleegd op <https://www.volkscrant.nl/columns-opinie/ontmantel-de-jeugdbescherming-die-maakt-gezinnen-onnodig-stuk~b1fa41d7/>

Voorkomen van uithuisplaatsing - Richtlijn Uithuisplaatsing. (2017). Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Geraadpleegd op 12 Oktober 2021, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing/voorkomen-van-uithuisplaatsing/voorkomen-van-uithuisplaatsing/>

Wouters, J. (2005). *Uithuisplaatsing in Nederland en Zweden*. Geraadpleegd op http://www.kaleidoscoop.org/nl/DownloadNji/Jeugdzorg_UithuisplaatsingNedZweden.pdf